

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО ІНТЕРЕСУ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Лисенко Л.Л., Воеділова О.М., Родзявка С.А.

*Чернігівський національний педагогічний університет імені Т.Г. Шевченка
llysenko@mail.ru, poc.lenochka@yandex.ru, rodzynka@inbox.ru*

Abstract. The article identifies the values of forming of the professional interest of the future teachers of physical culture, their view of the profession and factors of its attractiveness.

Based on the identified patterns it is substantiated the importance of the axiological approach in the process of learning, which should contribute to the formation of the students' human and professional values and determine their attitude to the world, their own activity, themselves as persons and professionals. It is established that the formation of the positive attitude to the profession is an important factor in enhancing academic success of students, an integral component of preparing a creative and effective teacher of physical culture.

Key words: professional interest, future teachers of physical culture.

Структурним компонентом професійної діяльності вчителя фізичної культури є мотиваційний компонент, який відображає ціннісне відношення до професії взагалі й зокрема, його ефективної творчої діяльності (інтереси, мотиви, потреби, установки). Даний компонент охоплює мотивацію щодо здійснення професійної діяльності та цінності, якими керується майбутній учитель фізичної культури.

Життя кожної людини невіддільне від необхідності постійної реалізації її найрізноманітніших інтересів. Інтерес до професії сприяє розвитку здібностей самостійно здобувати нові знання, виробляти професійні навички та вміння. Під професійним інтересом розуміється стійка соціально-психологічна орієнтація особистості на певний вид трудової діяльності, яка проявляється в усвідомленому, емоційно-вольовому, позитивному ставленні до обраної професії. Таке ставлення особистості до професії виступає в діалектичній єдності з навчальною діяльністю і є її найважливішим стимулом. Як зазначає А. В. Сват'єв, практика навчання у вищому навчальному закладі свідчить про те, що формування системи знань і вмінь сповільнюється, якщо студент погано розбирається в завданнях майбутньої професії, не виявляє до неї інтересу [4]. Мотив стає спонукальною причиною до творчого самовдосконалення.

Під час здобуття освіти інтерес до професії спонукає студента до постійного вдосконалення професійної майстерності, збуджує і акумулює його енергію, робить навчальну та педагогічну діяльність привабливою і внутрішньо необхідною для особистості. Усвідомлений професійний інтерес є гарантією сумлінного навчання, в якому зливаються інтереси, мотиви і цілі діяльності. Формування у студентів стійкого інтересу до обраної професії, готовності працювати після закінчення вищого навчального закладу за обраною професією – один з важливих напрямків педагогічного процесу.

За останні роки вищою педагогічною школою накопичено значний досвід

підготовки кваліфікованих спеціалістів з фізичної культури, який постійно збагачується (А. Ісаєв, А. Деркач, Б. Шиян, М. Віленський, С. Бегідова, М. Носко, М. Огієнко та інші). Підвищення інтересу до своєї професії є важливим процесом при підготовці фахівця з фізичної культури.

Розвиток інтересу до певного виду трудової діяльності розглядається як динамічний багатоплановий процес, що знайшов своє відображення у науковій літературі, де розглянута різноманітність підходів до визначення його сутності (Б. Ананьєв, М. Беляєв, Л. Виготський, К. Платонов, С. Рубінштейн, Б. Теплов та інші). У сучасних психолого-педагогічних дослідженнях звертається увага на загально-педагогічних аспектах формування педагогічної спрямованості майбутнього фахівця (І. Зязюн, С. Сластьонін), мотивах їх діяльності (І. Решетьє, О. Петунін, Р. Пілоян, Г. Ложкін), формування інтересу до професії тренера (Г.Д. Бабушкін, А.В. Сватъєв), теорії інтересу (Л. Виготський, В. Мясіщев та інші).

Успішність студентів в оволодінні професією залежить не лише від їх природних здібностей, але і від розвитку мотивації до навчання. Між цими двома чинниками (здібності і мотивація) існує складна система взаємозв'язків. За умови наявності високого інтересу особи до конкретної діяльності може включатися компенсаторний механізм. При цьому недолік здібностей заповнюється розвитком мотиваційної сфери (інтерес до предмета, свідомість вибору професії тощо) і студент досягає великих успіхів [1]. Тобто, без чіткого розуміння результатів, особистісної та професійної зацікавленості в процесі діяльності неможливо якісно виконати роботу та досягти поставлених цілей.

Проте не лише здібності і мотивація знаходяться в діалектичній єдності і не лише вони впливають на рівень успішності. Результати наших спостережень показали, що студенти відрізняються зовсім не за інтелектуальними показниками (здібностями), а і ступенем розвитку у них професійної мотивації, при цьому не заперечується значущість здібностей до навчання.

Діагностика відношення до професії – це психологічне завдання, а формування відношення до професії – це переважно педагогічна проблема.

Задоволеність професією – це інтеграційний показник, який відображає відношення суб'єкта до обраної професії. Низька задоволеність професією – причина плинності кадрів, негативних економічних наслідків. Висока задоволеність обумовлює і психічне здоров'я, і високий рівень професіоналізму (чинник подолання психологічного стресу). Саме стійка потреба в педагогічній діяльності, незадоволеність наявними знаннями є джерелом постійного пошуку нових форм і методів роботи, а сформована потреба у праці робить людину майстром своєї справи.

Для діагностування у студентів цінностей вибору професії вчителя фізичної культури та їх уявлення про дану професію, чинників привабливості професії вчителя фізичної культури нами використовувались наступні методики дослідження: опитувальник визначення мотивів вибору професії вчителя фізичної культури та ціннісного уявлення про предмет його роботи (О. Орлов, А. Агафонова (модифікована)); методика В. Ядова (модифікація Н. Кузьміної, А. Реана)).

Отримані данні показали невисокий рівень привабливості професії вчителя фізичної культури серед студентів (таблиця 1), однак слід зауважити, що відмічається тенденція до позитивного відношення до вибору професії, на усіх курсах коефіцієнт значимості (КЗ) зі знаком плюс (+).

Таблиця 1

Оцінка факторів привабливості професії у студентів факультету фізичного виховання, n=290

Фактори	Коефіцієнт значимості по курсах				
	1 курс	2 курс	3 курс	4 курс	Магістр
1. Професія одна з найважливіших у суспільстві (мало оцінюється важливість праці)	+0,23	+0,3	+0,26	+0,38	+0,6
2. Робота з людьми (не вмю працювати з людьми)	+0,38	+0,47	+0,6	+0,77	+1,0
3. Робота вимагає постійної творчості (немає умов для творчості)	+0,45	+0,47	+1,0	+1,0	+1,0
4. Робота, не викликає перевтоми (викликає перевтому)	+0,78	+0,78	-0,8	-0,55	-0,56
5. Велика зарплата (низька)	-0,38	-0,7	-0,65	-0,7	-0,64
6. Можливість самовдосконалення	+1,0	+0,78	+1,0	+1,0	+1,0
7. Робота відповідає моїм здібностям (не відповідає)	+0,78	+0,47	+0,19	+0,47	+0,64
8. Робота відповідає моєму характеру(не відповідає)	+0,75	+0,31	+0,19	+0,38	+0,64
9. Невеликий робочий день (великий)	-0,32	-0,32	-0,75	-0,69	-0,64
10. Відсутність частого контакту з людьми (частий контакт з людьми)	-0,18	-0,2	-0,33	-0,23	-0,24
11. Можливість досягти соціального визнання, поваги (неможливість)	-0,38	-0,6	-0,56	-0,6	-0,62

Цікавим є той факт, що найнижчий КЗ привабливості професії у студентів першого курсу (+0,23), що вказує на причини виникнення подальших труднощів у роботі з даним студентським контингентом, актуалізацію проблеми профвідбору (правильне виявлення професійних інтересів і схильностей є важливим прогностичним чинником задоволеності професією в майбутньому) та пошук дієвих підходів сприяння позитивній установці до професійно-творчого розвитку.

У студентів, які навчаються за освітнім рівнем «магістр» КЗ привабливості професією складає (+0,6), можливо це обумовлено самим процесом навчання на факультеті (хоча на 2, 3, 4 курсах КЗ становить в середньому (+0,3)) та тим, що більшість студентів уже працюють за фахом, адже професійна діяльність насамперед впливає на особистість через емоційно-ціннісне сприйняття цієї діяльності і викликає у неї певну особистісну реакцію або, за словами Д. Узнадзе, певну установку, яка є основою подальшої діяльності людини [5].

Установка формується як під впливом неусвідомлених емоційних потягів, інтересу, потреби, так і в результаті активної діяльності самої особистості, її

свідомого ставлення до професії, прагнення організувати в ній свій творчий потенціал [3]. Як стверджує І. Зязюн, педагогічну спрямованість особистості вчителя зумовлюють установки на себе, на засоби педагогічного впливу, на школяра й дитячий колектив, на цілі педагогічної діяльності. Всі установки формують професійну позицію вчителя, тобто його ставлення до процесу і мети професійної діяльності, до себе як до професіонала [2].

На наш погляд, виявлена закономірність актуалізує значення аксіологічного підходу в процесі навчання, який має сприяти формуванню у студентів системи загальнолюдських і професійних цінностей і визначати їхнє ставлення до світу, власної діяльності, самого себе як людини та професіонала.

Структура значущості факторів, що визначають відношення студентів факультету фізичного виховання до професії, дозволяє зробити наступні висновки: стійке високе значення має чинник можливості самовдосконалення (в середньому $K3=0,96$), важливим є фактор пов'язаний з мотивом творчості в майбутній професійній діяльності, тягою до творчості ($K3=0,78$), третім по значущості є фактор роботи з людьми ($K3=0,64$) і наступними є фактори відповідності роботи до здібностей ($K3=0,51$) та характеру ($K3=0,45$) студента.

Аналіз результатів опитування студентів, щодо вибору професії дозволяє констатувати, що професія вчителя фізичної культури приваблює їх можливістю вчити і виховувати або ж передавати знання (40%), інтересом до предмету роботи вчителя фізичної культури (30%), творчим характером учительської праці (20%) та інше. В більшості випадків студенти основною метою роботи вчителя фізичної культури вбачають озброєння учнів знаннями, формування у них умінь та навичок (80%), що дозволяє стверджувати про несформованість загального бачення предмету роботи учителя – формувати фізичну культуру особистості, крім студентів магістрантів, які 90% наголошують на даній меті.

Таким чином, формування позитивного відношення до професії є важливим у підвищенні навчальної успішності студентів, складовим компонентом підготовки творчого ефективного вчителя фізичної культури. Саме по собі позитивне відношення до професії не може мати істотного значення, якщо воно не підкріплюється компетентним уявленням про професію, погано пов'язане з продуктивними способами оволодіння професією.

У структурі особистості вчителя фізичної культури особлива роль належить професійно-педагогічній спрямованості. Вона є тим каркасом, навколо якого компонується основні професійно значущі властивості особистості педагога. Професійна спрямованість особистості вчителя включає інтерес до професії, педагогічне покликання, професійно-педагогічні наміри і схильності. Правильне виявлення професійних інтересів і схильностей є важливим прогностичним чинником задоволеності професією в майбутньому.

Література:

1. Бордовская Н. В. Педагогика : учеб. пособие / Н. В. Бордовская, А. А. Реан. – СПб. : Питер, 2006. – 304 с.
2. Зязюн І. А. Філософія педагогічної дії : монографія / І. А. Зязюн. – Київ; Черкаси : Вид-во ЧНУ ім. Богдана Хмельницького, 2008. – 608 с.

3. Лисенко Л. Л. Педагогічна система формування здатності до креативно-інноваційної діяльності майбутніх учителів фізичної культури : Transformations in Contemporary Society: Humanitarian Aspects. Monograph. Opole: The Academy of Management and Administration in Opole, 2017. – P. 248-253.

4. Сватъев А. В. Підготовка майбутнього тренера-викладача до професійної діяльності (теоретико-методичний аспект) : монографія / А. В. Сватъев; Держ. вищ. навч. закл. «Запоріж. нац. ун-т». – Запоріжжя : ТОВ «ЛІПС» ЛТД, 2012. – 520 с.

5. Узнадзе Д. Н. Общая психология / Под ред. И. В. Имедадзе. – М. : Смысл; СПб. : Питер, 2004. – 413 с.

РОЗВИТОК ПСИХОМОТОРНИХ ЗДІБНОСТЕЙ СТУДЕНТІВ НА ЗАНЯТТЯХ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Осика К.С., Васютіна В.В.

ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

osika.1984@mail.ru , vollim@mail.ru

Annotation. The notions of the psychomotor abilities of students and the characteristic features of these notions are considered in the article. The problem of studying the psychomotor abilities occupies the leading place in the sporting psychology. Power abilities may be: maximum, static, slow dynamic, explosive force, shock-absorbing force; endurance: general endurance, special endurance, passive endurance; speed reaction; coordination: elementary and complex smartness, balance.

Key words: psychomotor abilities, force, endurance, speed, flexibility, coordination.

Проблема вивчення особливостей психомоторики особистості зайняла чільне місце у спортивній психології. Свідченням цього є поява наукових досліджень з проблеми психомоторного розвитку людини, в яких аналізується структура психомоторної організації, що включає м'язово-рухову систему тіла, рухові уміння та навички, а також психомоторні здібності.

Вивченням фізіологічних аспектів психомоторики займалися відомі зарубіжні і вітчизняні фахівці: І.М.Сеченова, М.М.Бехтерева, М.М.Ланге, В.А.Роменець, В.С.Мерлін, Б.Г.Ананьєв, П.К.Анохін, О.В.Запорожець, В.В.Клименко, О.О. Ухтомський, К.Ізард, А.Лоуен та інші автори [1; 3; 4; 5]. Особливості психомоторики спортсменів досліджувалися вітчизняними і зарубіжними авторами: В.В.Клименко, В.П.Озеров, Б.Г.Ананьєв, Н.А.Бернштейн. Проте, за наявності достатньої кількості літератури з обраної теми, багато аспектів проблеми все ж таки залишаються малодослідженими.

На думку В.В.Клименка, дослідження механізмів психомоторики людини і процесу засвоєння рухових дій може йти шляхом залучення пояснювальної схеми почуттєво-практичної діяльності. В цій схемі важливою умовою діяльності виступає активність, яка є властивістю психічного відображення. Автор виділяє п'ять основних форм активності, які забезпечують точність психомоторних дій: 1) сенсорна активність; 2) перцептивна активність; 3) активність установки, 4) активність психічного відображення; 5) активність психічна взаємодії [3; 4].